

Excursie Bikbergen

Arie Vlasblom

Op initiatief van Poul Hulzing en Huub Casander verzamelde zich op zondag 1 december om 8 uur 's ochtends een grote groep vogelaars op de parkeerplaats bij restaurant 'De Goede Gooier' tussen Huizen en Blaricum. De ochtendexcursie zou vooral door bos en deels over hei gaan, dus hadden we onze telescopen thuisgelaten. Dat was maar goed ook, want juist de nacht ervoor was er een einde gekomen aan een prachtige lange herfst met veel kleuren en zon. Het had gevoren en er hing een dichte grijze mist over de Tafelbergheide.

Desondanks was de stemming goed in de groep, waarin ook veel beginnende vogelaars aanwezig waren. Het eerste deel zou vooral bestaan uit het waarnemen van vogels op gehoor, wat een goede oefening is. Ikzelf vind luisteren naar vogels het moeilijkste onderdeel van deze leuke hobby. Poul vroeg ons dan ook om zo stil mogelijk te zijn, wat iedereen braaf deed.

Het gebied waar we doorheen wandelden ligt in de hoek van Huizen, Naarden en Blaricum en is grotendeels eigendom van het Goois Natuurreservaat. Hoewel dit voor mij bekend terrein is, was het toch verrassend mooi en deels ook nieuw. Dit mede doordat zowel Poul, Huub als Pieter Bogaers veel achtergrondinformatie gaven over de geologie en historie van dit deel van het Gooi.

Zo bleek het bos relatief jong te zijn, er is zelfs een lange tijd kaalslag in het Gooi geweest. Het Gooi zonder bos! Een weidse blik vanaf de Tafelberg op de toenmalige Zuiderzee was toen mogelijk. De naoorlogse berken zijn nu bijna allemaal op hoge leeftijd en vallen successievelijk om. Dit levert een verandering in het bos op, met veel dood hout en nieuwe biotopen. De bomen die de berken opvolgen (vooral zomereiken) krijgen het echter moeilijk door verschraving van de pleistocene

Bikbergen, zondag 1 december 2019

Hilde Veenstra

zandrug, die het Gooi nu eenmaal is. Poul wist in een mooi betoog hierover uitleg te geven en allen maakten we ons zorgen over de menselijke invloed op de natuur (denk aan stikstofuitstoot en verzuring). In dit opzicht een echte verdiepingscursus.

Natuurlijk was er door de deskundige leiding veel te genieten en vooral te horen. In het begin Boomklevers, Boomkruipers, Bonte Spechten, Roodborsten, Winterkoninkjes, Merels, Kool- en Pimpelmezen. Verder Buizerds en overvliegende Grauwe Ganzen en Kolganzen. Toegegeven: geen bijzondere soorten, maar door de andere manier van waarnemen, met andere zintuigen, toch heel uitdagend.

In de loop van de ochtend werd het wat lichter en we bewonderden een groot nest hoog in een Douglas spar, vermoedelijk van een Havik. Huub toonde ons een dode beuk waarin vaak een Bosuil huist en vertelde

over het Bosuilonderzoek. De route verliep van Bikbergen en Crailo via landgoed Oud-Bussem naar het IJzeren Veld (holle weg). Aan een akkerrand kregen we tips over mogelijke waarnemingen van passanten in de wintermaanden, zoals Sijsjes en Kruisbekken. Het gedrag, de beweeglijkheid en het silhouet van vogels in combinatie met de plaats van waarneming (de 'JIZZ') kunnen de determinatie van een vogel ook bij slechte zichtsituaties mogelijk maken. Kijk, aan zulke tips heb je veel! Plots vloog uit een hulstbosje een Houtsnip op, zodat we toch nog een bijzondere waarneming kunnen vermelden.

Het was een heerlijke ochtend, een beetje fris, maar er was ook tijd voor een kop meegebrachte koffie. De stemming was opperbest en na een ronde over de Tafelbergheide waren we terug bij de parkeerplaats. Iedereen was het erover eens, dat dit zeker voor herhaling vatbaar is.

Broedplaatsen van Huiszwaluwen

in de regio Eemland, het Gooi
en de Vechtstreek in 2019

Dick A. Jonkers

Al sinds enkele decennia wordt het onderzoek naar de broedplaatsen van Huiszwaluwen in de regio Eemland, het Gooi en de Vechtstreek door mij gecoördineerd. Tegelijkertijd is geprobeerd om voor deze soort aan bescherming te doen en er voorlichting over te geven. Met ingang van 2020 leg ik mijn coördinatorschap voor het huiszwaluwenonderzoek om gezondheidsredenen neer. Dat geldt ook voor mijn taak als coördinator van de Werkgroep Zwaluwenonderzoek. Wel zal ik ondersteuning blijven bieden en op een lager pitje doorgaan met dit onderzoek. Hierbij dank aan allen die geholpen hebben bij al het zwaluwenwerk. Zonder hun trouwe hulp had dit niet tot deze resultaten geleid.

Onrust

Zoals iedere jaar sloeg de onrust toe. Er zijn elk jaar weer factoren die van belang zijn voor de aantallen broedparen van de 'witkontjes' in ons land. Op een groot deel van die factoren kunnen we geen enkele invloed uitoefenen. Wat wel kan is proberen het de Huiszwaluwen zo goed mogelijk naar de zin te maken. Helaas zijn er nog steeds mensen die ze als broedvogel trachten te weren. "Ze schijten alles onder" is dan het argument. Een plankje onder het nest monteren om de uitwerpselen op te vangen kan echter al veel overlast voorkomen. Hoe dan ook, er was bij anderen weer blijheid toen de eerste silhouetten van de Huiszwaluwen in april verschenen in het zwerk. Die nam toe, toen in de weken erna steeds meer groepjes rondvlogen in gebieden, waar ze voorheen ook genesteld hadden. Al met al zag de situatie er niet ongunstig uit. Een onzekere bepalende factor was onder andere het weer dat

van belang is bij de nestbouw en de robuustheid van het nest. En hoe zou het verder gaan met de voedselvoorziening, het broedsucces en het aantal jongen dat ging uitvliegen?

Weersomstandigheden

Dankzij de maandelijkse weeroverzichten van het KNMI in De Bilt was het mogelijk een beeld te schetsen hoe de weersituatie was tijdens het Huiszwaluwenseizoen. In april was er een zuidoostelijke stroming met droog, warm en zonnig weer. Mei kenmerkte zich door een koele, vrij droge en warme weersgesteldheid. In juni was het extreem warm, nat en zeer zonnig. Het weer in juli is te omschrijven als een maand met een koele eerste helft, die warm, droog en vrij zonnig was, gevolgd door een periode met extreme hitte. In augustus bleef het warm en zeer zonnig. Het zal zonder meer duidelijk zijn dat het uitzonderlijke weer zijn uitwerking moet hebben gehad op het broedproces.

Nestjongen op de Hilversumse Meent Ruud den Hartog

Andere populatie-beïnvloedende factoren

Elk jaar moet weer worden afgewacht hoeveel Huiszwaluwen terugkeren in Nederland. Bovendien is het nog maar de vraag of er dan geschikte nestelplaatsen aanwezig zijn. Gunstige plekken kunnen overwoekerd zijn door klimplanten. Ook zijn er plekken die door het schilderen in een andere kleur niet meer worden geaccepteerd, of anders zijn geconstrueerd. Voorts moet er in de omgeving voldoende geschikt nestmateriaal aanwezig zijn. Wanneer het bouwsel klaar is, wordt het afwachten of het nest goed aangehecht is en bij uitzonderlijk hoge temperaturen niet losraakt en op de grond terecht komt.

Problemen in 2019

Zowel uit het onderzoeksgebied als elders uit het land waren meldingen van natuurlijke nesten die van de aanhechtingsplaats op de grond waren